

URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ministerstvo_finansiv_pidrakhuvalo_vtrati_mistsevikh_bi_udzhetiv_vid_nepovnoi_splati_podatku_na_nerukhome_maino-2151 (дата звернення: 01.08.2021).

10. Бак Н.А. Місцеве оподаткування в Україні: стан і перспективи посилення дієвості. *Економіка: реалії часу*. 2017. № 1. С. 12-25.

11. Податковий кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 03.08.2021).

12. Про затвердження Порядку обміну інформацією між органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, та органами місцевого самоврядування : постанова Кабінету Міністрів України від 16 черв. 2021 р. № 627. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/627-2021-п#Text> (дата звернення: 03.08.2021).

13. Пухкал О.Г., Лисак Л.М. Інституційний вимір функціонування податкової системи України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 23. С. 68-73. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2016/17.pdf (дата звернення: 05.08.2021).

14. Галаур В. Харківщина започаткувала фінансову паспортизацію громад. *Урядовий кур'єр*. 27 липня 2021 р. № 143. С. 4.

15. Олексій Кучер закликав підприємців об'єднуватися та звертатися за підтримкою до ДРС : *Державна регуляторна служба*. URL: <http://www.drs.gov.ua/press-room/oleksij-kucher-zaklykav-pidpryyemtsiv-ob-yednuvatysya-ta-zvertatysya-za-pidtrymkoju-drs/> (дата звернення: 05.08.2021).

Вікторія Булавинець

канд. екон. наук, доцент

Анна Михалік

студентка групи ФФ – 31

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ВЕКТОРИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Функціонування ефективної системи пенсійного забезпечення є важливою та необхідною умовою розвитку будь-якої держави. Стійка пенсійна система, котра забезпечує належний рівень життя пенсіонерів і створює стимули для отримання якісної освіти задля активної та довготривалої трудової діяльності, є основою соціальної стабільності та економічної безпеки, довгостроковим фактором забезпечення конкурентоспроможності та одним з ключових аспектів національної стратегії сталого розвитку.

У більшості країн світу модель пенсійного забезпечення базується на двох складових: державній (солідарній) та накопичувальній. Державна складова здебільшого є гарантованим державою мінімумом, а основну частину пенсійної виплати становить індивідуальна складова. Однак світовий досвід засвідчує, що солідарна пенсійна система є залежною від демографічних ризиків. Усі країни, де переважає така модель пенсійного забезпечення, зіштовхнулися з однаковою проблемою: з часом чисельність пенсіонерів зростає і, відповідно, -- збільшується навантаження на працюючих членів суспільства, а ресурсів для виплати пенсій не вистачає. Дана тенденція актуалізувала питання щодо фінансових можливостей та ефективності солідарної складової пенсійної системи та спонукала до зміни акценту у напрямку накопичувальної складової [1].

Для України проблема пенсійного забезпечення також є надзвичайно актуальною, адже нині в країні спостерігається невтішний демографічний тренд - «старіння нації». Згідно статистичних даних, у структурі населення України зростає частка людей похилого віку та скорочується показник народжуваності. Так, у 2019 році народжуваність в Україні впала до найнижчого рівня в історії – 7,4 новонароджених на 1000 осіб населення і сьогодні країна входить до п'ятірки країн з найнижчим показником народжуваності у світі [2]. Загалом, за прогнозом ООН до 2050 року, через зменшення народжуваності та міграційні процеси, населення України скоротиться майже на 20%. Тобто, працездатних осіб ставатиме менше, а кількість пенсіонерів збільшуватиметься. За даними Пенсійного фонду, вже нині в Україні проживають близько 11,3 млн пенсіонерів, а зайнятого населення – 16 млн. осіб, при цьому тих, які сплачують соц. внески, — лише 13 млн [3].

Отже, сьогодні пенсійна система України знаходиться у кризовому стані, який характеризується значним дефіцитом коштів Пенсійного фонду, що призводить до посилення залежності від державного бюджету; тінізацією заробітної плати громадян; дисбалансом між кількістю пенсіонерів та кількістю громадян, які працюють. Щоб забезпечити хоча б мінімальні пенсійні виплати особам, котрі у майбутньому виходитимуть на заслужений відпочинок, необхідно змінювати нинішню систему пенсійного забезпечення в Україні [4].

Основне завдання ефективної пенсійної системи полягає в тому, що вона повинна забезпечувати громадян реальним, надійним, стабільним та гідним доходом у старості, інвалідності, втраті годувальника та в інших випадках, який відповідав би особистим внескам кожної особи під час її економічної діяльності. Однак пенсійна система в Україні не відповідає даним вимогам, оскільки вона не гарантує гідного рівня пенсійного забезпечення.

Реформування пенсійної системи України розпочалося ще в 2004 році із прийняттям Законів «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення», якими передбачалося запровадження трирівневої системи пенсійного забезпечення:

перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка ґрунтується на принципах солідарності,

субсидування, виплати пенсій та надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного Фонду;

другий рівень – кумулятивна система загальнообов'язкового державного страхування, яка ґрунтується на принципах накопичення коштів страхувальників у Накопичувальному фонді та реалізації фінансування витрат на виплату договорів страхування довічних пенсій та одноразових грошових коштів;

третій рівень – недержавна пенсійна система, яка базується на принципах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у створенні пенсійних накопичень з метою отримання пенсійних виплат громадянам на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення. На жаль, й донині усі три рівні пенсійної системи України не функціонують в повній мірі: потребує реформування солідарна система загальнообов'язкового пенсійного страхування; досі не запрацювала накопичувальна система; без державної підтримки повільно розвивається система добровільних пенсійних заощаджень[4].

Отже, в Україні визріла нагальна необхідність у проведенні ефективного реформування її пенсійної системи. На нашу думку, особливу увагу варто приділити наступним питанням:

– запровадженню другого рівня пенсійної системи – накопичувальному пенсійному забезпеченню, що дасть змогу диверсифікувати джерела пенсійного забезпечення людей і збільшить розмір пенсійних виплат;

-- щорічній індексації пенсій та запровадженню справедливого механізму нарахування виплат пенсіонерам;

-- забезпеченню дотримання прав внутрішньо переміщених осіб, у тому числі осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях, на належне пенсійне забезпечення;

– посиленню відповідальності за ухилення та несплату єдиного соціального внеску, інших обов'язкових платежів до Пенсійного фонду України;

– перегляду стимулів до сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

– забезпеченню ефективного державного нагляду за використанням коштів Фонду соціального страхування та Пенсійного фонду України;

– уніфікації та адаптації українського законодавства щодо діяльності недержавних пенсійних фондів до законодавства ЄС з метою підвищення рівня захисту майнових прав та інтересів учасників накопичувальної системи пенсійного забезпечення [5];

– вивченню зарубіжного досвіду щодо функціонування пенсійної системи та його використанню у вітчизняній практиці пенсійного забезпечення. На нашу думку, у сфері запровадження недержавного пенсійного забезпечення Україна повинна орієнтуватись на досвід зарубіжних країн, що дасть їй можливість не повторювати їхніх помилок та запровадити кращий світовий досвід (за оцінкою консалтингової компанії *Mercer та CFA Institute*,

здійсненою у 2019 році, найуспішніші пенсійні системи мають Нідерланди, Данія та Австралія).

Однак, для повноцінного запуску пенсійної реформи потрібен економічний розвиток, який би забезпечив наповнення бюджету без підвищення податків, а також поява ринку акцій та інших надійних інструментів вкладення пенсійних коштів. Окрім цього, українцям варто використовувати різні способи накопичення грошей на старість, не обмежуючись пенсійними фондами, а держава має дозволити своїм громадянам вкладати кошти у пенсійні фонди розвинених країн [4].

Список використаних джерел

1. Пенсійна пастка: для реформи бракує коштів – експерти. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukraine-pension-reform-lack-funds-experts/31079766.html>

2. Веб-сторінка Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Веб-сторінка Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua>

4. Гідне пенсійне забезпечення. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/pensijna-reforma>

5. Реформа пенсійної системи: що готує українцям влада. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/04/26/673309/>

Svitlana Savchuk

PhD in Economics, Associate Professor

Nataliya Kolomyychuk

PhD in Economics

Viktoriiia Savchuk

student

West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

MACROFINANCIAL RISK-MANAGEMENT IN THE FIELD OF PUBLIC FINANCE MANAGEMENT

The establishment of macroeconomic stability in the country and the successful implementation of social reforms necessitates effective risk management in the field of public finances. Because it is the instability of macroeconomic conditions, the unpredictability of changes in economic processes leads to an increase in the impact of risks. Such tensions lead to inefficiency in the implementation of state financial policy, low interest in ensuring financial discipline, irrational use of budget funds and inconsistency in management decisions in the field of public finance. Therefore, in modern conditions it is necessary to build a rational system of financial risk